

ERGOPAR – PARTICIPATÍVNY ERGONOMICKÝ PRÍSTUP NA PREVENCIU RIZÍK NA PRACOVISKU

Všeobecné informácie

Krajina: Španielsko

Riziko: oškodenia podporno-pohybovej sústavy, hoci je možné aplikovať aj pre iné riziká

Opatrenia týkajúce sa účasti na pracovisku: metodika participatívnej ergonómie, ktorá zahŕňa súbor nástrojov pokrývajúcich priamu aj nepriamu účasť zamestnancov.

Úvod

Ergonomía participativa (ErgoPar) je participatívna ergonomická metóda, ktorú v Španielsku vyvinul Odborový inštitút práce, životného prostredia a zdravia v spolupráci s Valencijskou univerzitou, Valencijským inštitútom bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, Inštitútom biomechaniky vo Valencii a spoločnosťou Unimat Prevención.

Hodnota participatívneho ergonomického prístupu je všeobecne uznávaná, napríklad v štúdiách britského Health and Safety Executive (Haines a Wilson, 1998), kanadského Institut de recherche Robert-Sauvé en santé et en sécurité du travail (St-Vincent a kol., 2006) a Inštitútu pre prácu a zdravie (Cole, 2005; Van Eerd, 2008), Národného inštitútu pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (NIOSH, 1994) v Spojených štátoch a Európskej konfederácie odborových zväzov (Morris a kol., 2004). Konceptie participatívnej ergonómie existujú aj pre širší kontext, ako je riadenie zmien (pozri napríklad Zink, 2008).

Metóda ErgoPar zahŕňa súbor nástrojov, ktorý pozostáva z akčného a komunikačného plánu, ako aj z jednotlivých nástrojov, ktoré pokrývajú priamu aj nepriamu účasť zamestnancov, ako napríklad:

- rozhovory a dotazníky;
- vytvorenie skupiny Ergo (Grupo Ergo), kde sú zastúpené všetky zainteresované strany v podniku;
- zapojenie bezpečnostného výboru a zástupcu pre bezpečnosť;
- vytvorenie zdravotných kruhov (círculos de prevención), kde sú zastúpení operátori alebo personál na výrobných linkách.

ErgoPar nie je jednorazové intervenčná metóda. Je to postup na zavedenie metód priamej a nepriamej participácie, využívaný pri riadení bezpečnosti v podnikoch, a na zlepšenie komunikácie medzi vedením a zamestnancami alebo zástupcami zamestnancov.

ErgoPar vychádza z koncepcie participatívnej ergonómie, ktorú definovali Haines a Wilson (Wilson a Haines, 1997; Haines a Wilson, 1998). ErgoPar sa zameriava na prevenciu poškodení podporno-pohybovej sústavy.

Metóda ErgoPar

ErgoPar nie je jednorazovým nástrojom v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP), ale všeobecnou koncepciou ako zlepšiť prevenciu v podniku založenú na myšlienke zapojenia všetkých zainteresovaných strán. Pred začatím implementácie je dôležité zabezpečiť, aby bol prístup odsúhlasený a plne podporovaný vedením, ako aj podnikovým výborom pre bezpečnosť. Príslušné strany by sa tiež mali dohodnúť na všeobecných cieľoch a rozsahu intervencií, ktoré budú nasledovať.

Prípravná fáza

Zriadi sa skupina Ergo. Je to hlavná pracovná skupina v rámci metodiky ErgoPar. Má sa skladať z ľudí s rôznou kvalifikáciou zastupujúcich všetky zainteresované strany v podniku, ako sú vrcholový a stredný manažment, rôzne skupiny zamestnancov, odborníci na bezpečnosť a zástupcovia zamestnancov pre bezpečnosť. Pre prístup ErgoPar je rozhodujúce zapojenie odborných znalostí rôznych ľudí s rôznymi názormi. Skupina Ergo má základné kompetencie v týchto fázach procesu intervencie: počas analýzy, hľadania riešení a fázy hodnotenia.

Zámerom je, aby sa po vytvorení skupiny Ergo stala trvalou súčasťou podniku. Tým sa zabezpečí, že metóda ErgoPar nebude len projektom, ale stane sa súčasťou riadenia BOZP vo všeobecnosti. Skupina Ergo by mala preukázať kompetencie pri rozhodovaní o svojich špecifických funkciách a malo by byť jasné, že členovia musia mať čas na účasť na zasadnutiach skupiny Ergo. Keďže skupina Ergo zastupuje všetky zainteresované strany v podniku, na rozhodovaní by sa mali zhodnúť všetci.

Skupina Ergo vypracuje komunikačný plán. Plán zahŕňa všetky rôzne subjekty v podniku a zabezpečuje, aby boli všetci informovaní včas a v súlade so zákonnými požiadavkami na účasť, najmä pokiaľ ide o zástupcov zamestnancov. Podobne ako skupina Ergo, aj komunikačný plán by sa mal považovať za nástroj, ktorý by mali vo všeobecnosti rešpektovať všetky zainteresované strany.

Obrázok 1: Príklad komunikačného plánu ErgoPar

Cieľové skupiny/činnosť	(Vrcholový) manažment podniku	Výbor zainteresovaných partnerov/zástupcovia partnerov a zamestnancov	Inžinieri/stredný manažment	Útvary pre prevenciu	Zamestnanci
Ciele a pracovné balíky ErgoPar	X	X			
Dohody s manažmentom			X	X	X
Založenie skupiny Ergo Group	X	X	X	X	X
Zápisnice zo zasadnutí skupiny Ergo	X	X			X
Kvantitatívne rozhovory s...		X			X
Kvalitatívne rozhovory s...			X		X
Dodatočné pripomienky			X		X
Organizovanie stretnutí zainteresovaných partnerov			X		X
Informácie po mífnikoch	X	X		X	X
Záverečné informácie	X	X		X	X

Fáza analýzy

Na identifikáciu rizík týkajúcich sa poškodení podporno-pohybovej sústavy sa používajú rôzne nástroje. Na začiatku sa odporúča, aby každý, koho sa intervencia týka, vyplnil dotazník. Výsledky dotazníka už často môžu poskytnúť dobrú predstavu o pracovných procesoch a typických problémoch v pracovnom prostredí.

Výsledky možno spresniť kvalitatívnymi rozhovormi s kľúčovými osobami, ktoré môžu byť reprezentatívne pre určité pracovné procesy alebo oddelenia, ako aj s odborníkmi na bezpečnosť a inými odborníkmi v rámci podniku. Takto možno vybrať niektorých zamestnancov na podrobnejší rozhovor o špecifických aspektoch týkajúcich sa bezpečnosti a ochrany zdravia na ich pracovisku alebo širšom pracovnom kontexte. Ďalšou metódou, ktorá poskytuje hlbší (dodatočný) pohľad, je vykonávanie pozorovania práce na určitých pracoviskách alebo u určitých pracujúcich.

Výsledky dotazníka, rozhovorov a pozorovaní by sa mali prediskutovať v skupine Ergo. Kľúčovou úlohou skupiny Ergo je analyzovať výsledky a informovať o nich skupiny pre prevenciu. Skupiny pre prevenciu pozostávajú zo štyroch až ôsmich (alebo viacerých) zamestnancov, ktorí majú skúsenosti s danými druhmi pracovných procesov

alebo pracovísk, a ich hlavným cieľom je prispieť ku konkrétnym riešeniam a intervenciám. Potom skupina Ergo opäť navrhne vedeniu a výboru pre bezpečnosti intervenčné opatrenia.

Fáza realizácie

Navrhované zásahy realizujú bezpečnostní experti a technický personál podniku. Skupina Ergo dohliada na včasné vykonávanie opatrení. Takéto opatrenia by mohli zahŕňať priame ergonómické zásahy, organizačné zásahy alebo ďalšie opatrenia na podporu zdravia na pracovisku.

Fáza hodnotenia

Nakoniec by mala nasledovať fáza hodnotenia, aby sa zistilo, či intervencie priniesli nejaké výsledky alebo nie. V tejto fáze by mohlo pomôcť zadanie ďalšieho dotazníka. Aj v tomto prípade sa považuje za veľmi dôležité opýtať sa zamestnancov na názor. Výsledky hodnotenia sa potom môžu prerokovať v rámci skupiny Ergo, ktorá môže navrhnúť ďalšie kroky vedeniu a výboru pre bezpečnosť a ochranu zdravia.

Celý proces je zhrnutý v príručke, ktorá je určená najmä pre praktických odborníkov v podniku alebo pre externé poradenské spoločnosti. Príručka predstavuje celú metódu ErgoPar krok za krokom na okamžité použitie.

Používanie ErgoPar v praxi

Na zavedenie participatívnej ergonómie je potrebný dostatok času a odhodlanie zo strany vedenia. Za proces musí niesť zodpovednosť celá organizácia, nielen jednotlivec.

Použitie niektorých nástrojov si môže vyžadovať špecifické skúsenosti. Ak interné útvary v podniku nemajú dostatočné skúsenosti s prácou s dotazníkmi, pozorovaním pracoviska alebo rozhovormi, mali by sa obrátiť na externých odborníkov. To isté môže platiť, ak si interné služby nie sú isté inými metódami účasti alebo ergonómiou vo všeobecnosti. Prípadne by prípravná fáza mala zahŕňať opatrenia v oblasti odbornej prípravy (pozri Haines a Wilson, 1998).

Úspech tejto metódy závisí najmä od hlavných aktérov v podniku. Je veľmi dôležité, aby ho podporilo vedenie a výbor pre bezpečnosť a ochranu zdravia, ako aj ďalšie zainteresované strany, napríklad zástupcovia pre bezpečnosť a odborníci na bezpečnosť alebo inžinieri. Skupina Ergo sa môže do procesov riadenia a komunikácie začleniť len vtedy, keď už rámec podporuje dobrú spoluprácu. To znamená, že zamestnanci a ich zástupcovia môžu otvorene komunikovať s vedením. Vedenie by malo problémy a obavy brať vážne a včas uprednostniť implementáciu opatrení na zlepšenie.

Skupina Ergo Group zohráva kľúčovú úlohu pri implementácii systému ErgoPar. Členovia by mali mať k dispozícii primerané zdroje a kapacity, aby mohli túto prácu vykonávať efektívne. V skupine by mali byť zastúpené všetky rôzne zainteresované strany a jej členom musí byť poskytnuté školenie (ak je potrebné). Skupina Ergo by mala mať tiež kontrolu nad prijímaním rozhodnutí a v prípade potreby by mala mať možnosť požiadať o externé poradenstvo.

Analýza

- ErgoPar nie je len metodika na realizáciu participatívnej ergonómie, ale aj balík, ktorý obsahuje celý súbor participatívnych metód, ktoré sa môžu použiť podľa potrieb konkrétneho pracoviska a intervencie.
- Využitie tohto prístupu presahuje rámec jednorazovej intervencie, pretože cieľom je integrovať participatívne postupy do činnosti organizácie.

Prenosnosť

Participatívny prístup je prenosný do iných krajín a môže sa uplatniť aj na iné riziká ako poškodenia podpornopohybovej sústavy. Vzhľadom na rozsah participatívnych opatrení v súbore nástrojov je tento súbor veľmi dobre prispôsobiteľný organizáciám rôznych veľkostí a v rôznych odvetviach.

Odkazy a ďalšie informácie

Ďalšie informácie o prístupe

Webové sídlo ErgoPar: <http://ergopar.istas.net> poskytuje informácie o prístupe ErgoPar a o pilotných štúdiách pre podniky, odborníkov z praxe a všetky zainteresované strany v oblasti BOZP.

García, A., Gadea, R. a kol. (2011), *Validación de un cuestionario para identificar daños y exposición a riesgos ergonómicos en el trabajo*, Revista Española de Salud Pública 4/2011 (85), s. 339 – 349. K dispozícii online na adrese: <http://istas.net/web/abreenlace.asp?idenlace=9172>

Instituto Sindical de Trabajo, Ambiente y Salud (ISTAS). (2014). *Zhrnutie metódy ErgoPar*. Dostupné na internete (navštívené 2. júla 2021): http://ergopar.istas.net/ficheros/documentos/Summary_ERGOPAR_2.0_%28English%29.pdf.

Instituto Sindical de Trabajo, Ambiente y Salud (ISTAS). (bez dátumu). *ERGOPAR* [Video súbor]. Dostupné na internete (navštívené 22. júna 2021): <https://youtu.be/GPRJNff6BNQ>.

García, A., Gadea, R. a kol. (2009), *Ergonomía participativa, empoderamiento des los trabajadores para la prevención de trastornos musculoesqueléticos*, Revista Española de Salud Pública 4/2009 (83), s. 509 – 518. K dispozícii online na adrese: <http://istas.net/web/abreenlace.asp?idenlace=8473>

García, A. (2011), *Ergonomía participativa, metodología*, prezentácia na konferencii *Jornada Técnica, los trastornos musculoesqueléticos (TME) - estrategias para una prevención eficaz*, Madrid, 24. februára 2011. Prezentácie Power Point sú k dispozícii na: http://www.insht.es/InshtWeb/Contenidos/Instituto/Noticias/Noticias_INSHT/2011/ficheros/Ponencia_ISTAS.pdf

Odkazy

Cole, D.C. a kol. (2005), *Effectiveness of participatory ergonomic interventions: a systematic review*, Toronto. Zhrnutie je k dispozícii online na adrese: http://www.iwh.on.ca/system/files/documents/summary_pe_effectiveness_2005.pdf

Gadea, R. (2010), *El método ErgoPar, un procedimiento de ergonomía participativa*, prezentácia na 2nd Jornada de Evaluación Ergonómica, Valencia, 25. novembra 2010. Video je k dispozícii online na adrese: <http://laboral.ibv.org/es/jornadas-evaluacion-ergonomica.html>

Haines, H. a Wilson, J. (1998), *Development of a framework for participatory ergonomics*, HSE Books, Norwich.

Held, J. (2005), „Partizipative Ergonomie“, *Ergonomie: Mensch - Produkt - Arbeit - Systeme*, časť 1, Zürich (ETH), Aachen.

Morris, W., Wilson J., Koukoulaki, T. (2004), *Developing a participatory approach to the design of work equipment*, ETUI, Brusel. Ďalšie informácie nájdete na webovej stránke: <http://www.etui.org/Publications2/Books/Developing-a-participatory-approach-to-the-design-of-work-equipment>

NIOSH (1994), *Participatory Ergonomic Interventions in Meatpacking Plants*, NIOSH. K dispozícii na stránke: <https://www.cdc.gov/niosh/docs/94-124/>

St-Vincent M., Bellemare M., Toulouse G., Tellier C. (2006) *Participatory ergonomic processes to reduce musculoskeletal disorders: summary of a Québec experience*. *Work*. Časť 27(2) s. 123 – 135. PMID: 16971759. K dispozícii na stránke: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/16971759/>

Van Eerd a kol. (2008), *Report on process and implementation of participatory ergonomic interventions: a systematic review*, Toronto. K dispozícii online na adrese: <http://www.iwh.on.ca/sys-reviews/implementation-of-pe-interventions>

Wilson, J. a Haines, H. (1997), *Participatory ergonomics* in Salvendy, G. (ed.), *Handbook of Human Factors and Ergonomics*, 2. vydanie, s. 490 – 513.

Zink, K.-J., Steimle, U. a Schröder, D. (2008), *Comprehensive change management concepts - Development of a participatory approach*, *Applied Ergonomics*, časť 4, s. 527 – 538.